Odgojiteljska procjena kompetentnosti roditelja za roditeljsku ulogu

Kurtanjek, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:726030

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MATEJA KURTANJEK

Odgojiteljska procjena kompetentnosti roditelja za roditeljsku ulogu

ZAVRŠNI RAD

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ZAVRŠNI RAD

Odgojiteljska procjena kompetentnosti roditelja za roditeljsku ulogu

Kolegij: Obiteljska pedagogija

Mentorica: prof.dr.sc. Jurka Lepičnik-Vodopivec

Smjer: stručni studij predškolskog odgoja

Studentica: Mateja Kurtanjek

JMBAG: 0303038475, redovni student

Matični broj: 885 – 0

Pula, 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD....4
2. DEFINIRANJE OBITELJI....5
   2.1. FUNKCIJE OBITELJI....6
   2.2. SUVREMENO RODITELJSTVO....8
3. PROCJENA PEDAGOŠKE KOMPETENTNOSTI RODITELJA....10
   3.1. PEDAGOŠKA NEKOMPETENTNOST RODITELJA....11
   3.2. POTICANJE RAZVOJA DJEČJE SOCIJALNE KOMPETENCIJE U ZAJEDNICI....13
   3.3. ULOGA ODGOJITELJA U UČENJU SOCIJALNIH PONAŠANJA....15
   3.4. ZLATNA PRAVILA ODGOJA I NAJČEŠĆE POGREŠKE U ODGOJU....16
4. RODITELJSTVO KOJE POŠTUJE I PROMIČE PRAVA DJETETA....19
   4.1. PRAVO RODITELJA NA PODRŠKU I PARTNERSTVO....20
5. KAKO POMOĆI RODITELJSTVU....23
   5.1. KAKO SE RODITELJSTVO MOŽE UČITI....24
   5.2. PARTNERSTVO OBITELJI I VRTIĆA....27
6. ISTRAŽIVANJE....29
7. ZAKLJUČAK....36
8. SAŽETAK....37
9. SUMMARY....38
10. LITERATURA....39
11. PRILOG – ANKETNI UPITNIK 41

1. Uvod

Za svako zvanje čovjek se mora obrazovati, a biti roditelj najzahtjevnije je životno “zvanje” koje se počesto olako shvaća. Roditeljske kompetencije najčešće se smatraju “bogomdanima” ili produktom prirode.

Današnje obitelji podložne su stalnim transformacijama i svaka je zasebna te zahtjeva različite inerdisciplinarne pristupe. Obitelj kao dio ljudskog društva i treba kao najvažnije značajke zastupati ljubav i pripadanje. Zadatak roditelja je da obavljaju vitalne funkcije koje osiguravaju preživljavanje članova. Roditeljski zadatak vrlo je lijep, no i dosta zahtjevan. Roditelj mora u svakoj situaciji znati odreagirati na djetetove zahtjeve, mora zadovoljiti sve djetetove razvojne potrebe, paziti na djetetovu sigurnost i osjećaje, razmišljati uzročno-posljedično itd. Brojni pritisci roditelja od strane medija, velika doza očekivanja i vjerovanja čine roditeljsku ulogu težom nego prije. Suvremeno roditeljstvo pod velikim je stresom. Bračni život zahtjeva veliku dozu fizičke, emocionalne, intelektualne, moralne i socijalne zrelosti.

Radi takve zahtjevne prirode odgajanja djece postoje radionice koje savjetuju roditelje i daju im naputke kako se s čime nositi i kako pravilno postupiti. Nužno je osigurati potporu roditeljstvu koja će promicati roditeljsku ulogu te pružiti informativnu i stručnu potporu. Programi podrške osnažuju roditelja kao osobu u cjelosti i kao osobu koja treba biti podrška drugom partneru. Glavni zadatak društvene podrške obiteljima je osnažiti obitelj za ispunjavanje svoje uloge.

Kompetentan roditelj zna iskoristiti poticaje iz okruženja i u to ukomponirati osobne poticaje i na taj način postiže dobre rezultate u odgoju djece. Posjeduje sposobnosti i kvalitete slušanja, prihvaćanja, razumijevanja, uključivanja, djelovanja, uvažavanja... Kompetentan je onaj roditelj koji ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i u odnosu s djetetom, dobro se osjeća kao roditelj i drži da je to izazov kojemu je dorastao.

Roditeljstvo je divan poziv kojega treba njegovati, nadograđivati novim znanjima, osluškivati prirodu djeteta i uvijek se truditi dati sve od sebe. To je poziv koji je vrlo zahtjevan, ali pruža mnogo. Moglo bi se reći da je suvremeno roditeljstvo promjenjivo u odnosu na nekada ili na budućnost. U radu ću nastojati ukazati na probleme roditeljstva, na promjene u odnosu na

nekada, pogreške koje roditelji čine, komu se obratiti za pomoć, koja su prava roditelja i djece, kako suradnja roditelja i odgojitelja pridonosi odgoju djeteta... Na kraju rada stoji provedeno istraživanje čiji rezultati kazuju kako budući odgojitelji doživljavaju roditelje.

2. Definiranje obitelji

Obitelj je mala skupina usko povezanih ljudi koji daju svoj doprinos, udružuju se i odgovorni su jedni prema drugima. Ova se grupa obično, ali ne i nužno, temelji na braku, biološkom porijeklu ili usvojenju (Ljubetić, prema Giddens, Rottenberg 2007, str. 6).

Termin roditelj odnosi se na majku i/ili oca, pa je moguće govoriti o majčinstvu i očinstvu, skupnim nazivom, o roditeljstvu. Moguća su dva tipa roditelja: biološki i socijalni. Od bioloških roditelja dijete nasljeđuje mentalne i tjelesne karakteristike, dok od socijalnih ne nasljeđuje, već se oni skrbe i brinu za dijete.

Također, obitelj se može definirati kao svaka grupa ljudi u braku, krvnom srodstvu, usvajanju, seksualnim i međusobno intimnim odnosima (Lamonn, M, A. i Riedmann, A. 1985, str 39).

Obitelj je uvijek važna za pojedinca, kao i društvo u cjelini, te je oduvijek predmet zanimanja i istraživanja raznih znanstvenika različitih disciplina. Ona se kao složeni društveni fenomen promatra iz različitih aspekata, s različitih stajališta: pedagogije, psihologije, medicine, prava, sociologije, statistike... Svaka obitelj kao jedinstvena zajednica traži različite interdisciplinarne pristupe (Ljubetić, M. 2007, str 8).

Najzastupljenija vrsta obitelji je monogamna, bračna obitelj. Stoga je općeprihvaćena činjenica kako je obitelj univerzalno-društveni i neizbježan dio ljudskog društva. No u današnje doba, kada obitelj stalno doživljava transformacije, ne može se reći da je univerzalna.

Bettelheim (1998, str. 289) navodi kako obitelj čine interakcije svih njenih članova, njihova osjećanja jednih za druge i način kako su oni integrirani u dnevni život. Također naglašava kako su najsretnije one obitelji koje djeluju s brigom i poštovanjem jedni prema drugima.

Perlman (prema Mickel, 1994, str. 225) navodi kako postajemo humani i rastemo u humanosti kroz njegovanje obiteljskih odnosa. Upravo su najbitnije značajke obitelji ljubav i pripadanje.

Odgojitelj najčešće procjenjuje monogamne brakove, jer se najčešće s takvima i susreće. No kako bi se postavio kada bi trebao procjeniti poliandrički brak ili poligamiju, upitno je. Također može se susresti i s procjenom homoseksualne obitelji.

Teorijski je vrlo teško odrediti obitelj jer u praksi postoje brojne varijacije obitelji i njenog funkcioniranja. Zapravo je nemoguće izvesti definiciju nekog pojma koju će svi prihvatiti i beskorisno je izvlačiti definiciju tako kompleksnog pojma jer član obitelji će prihvatiti svoju obitelj kakva god ona bila ukoliko je funkcionalna i pruža mu toplinu i sigurnost.

Funkcionalna obitelj označuje jasno određene granice, slobodno izražavanje emocija, optimistično ozračje, pregovaranje umjesto kompromisa i pomirbi, poštivanje privatnosti, podržan autoritet, stabilan sustav granica, postavljene ciljeve, mogućnost fleksibilnosti i prilagodbe. Za razliku od takvih, postoje i disfunkcionalne. To su one koje se ne mogu suočiti sa životnim problemima, tamo gdje postoji napetost, nepovjerenje, emocionalna nestabilnost, bijes i frustracije. Ograničene su u svojim mogućnostima za djelotvorno suočavanje i odgovor na krizne situacije. Razloga za nestabilnost je mnogo (vanjski čimbenici poput ratova ugrožene egzistencije, migracije, problemi materijalne prirode, karijera, količina slobodnog vremena, želja za uspostavom zdravog komunikacijskog aspekta i brojni drugi razlozi). Ipak, za dječju psihosocijalnu prilagodbu izuzetno je važna kohezivnost i prilagodljivost. Kohezivnost se odnosi na stupanj međusobne emocionalne povezanosti članova obitelji, dok je prilagodljivost sposobnost obitelji da balansira između obiteljske stabilnosti i promjene (Ljubetić, M. 2007, str 29-35).

„Zdrava obiteljska atmosfera uvjetovana je pozitivnim doživljajem vlastite vrijednosti njenih članova, a s druge strane samo u takvoj obiteljskoj atmosferi u mogućnosti smo naučiti i steći osjećaj vlastite vrijednosti“ (Brajša, P. 1979).

Jednostavno, obitelj je promjenjiva društvena zajednica koja u sebi nosi breme naše stvarnosti i svoje uloge ostvaruje kroz moguće napore i potporu društva (Rosić,V. 1998, str 103).

2.1. Funkcije obitelji

„Roditelji imaju zadatak obavljati vitalne funkcije koje osiguravaju preživljavanje članova, ali i društva“ (Ljubetić, M. 2007, str 10). To su najčešće reproduktivne, socijalne, gospodarske, pedagoške, ekonomske i emocionalne funkcije. Pokazalo se da je najznačajnija emocionalna

funkcija obitelji koja treba pružiti pojedincu potrebnu sigurnost za suočavanje s realitetom. Roditelji ne samo da imaju odgovornost za svoje dijete, već i za cjelokupno društvo kojega je njihovo dijete dio.

Kapowitz (2001) navodi da je odgovornost i obveza obitelji osigurati uvjete za najveći mogući razvoj potencijala. Roditelji se danas brže i vještije moraju prilagođavati stvarnosti u kojoj žive. Njihove zadaće postaju sve složenije, a očekivanja veća. Kao što roditelji, što dalje, to više očekuju od odgojitelja da njihovo dijete više zna i bude naučeno, tako i odgojitelj očekuje dijete pripremljeno za nova znanja i učenja. Razvoj djeteta treba biti obostran, što bi značilo da obje strane podjednako pridonose. Osobito važnu ulogu u obitelji ima komunikacija unutar nje. Ona treba biti direktna, čista, otvorena i jasna/jednoznačna. Kongruentna komunikacija označava jasno verbaliziranje onoga što se misli doživljava i osjeća. Nasuprot njoj stoji inkongruentna koja narušava komunikacijske odnose, višeznačna je i ne označuje nikada jasno mijenje o nečemu.

Satir (prema Brajša, 1997, str 123) navodi kako bi svaka obitelj trebala funkcionirati po sustavu obiteljskih pravila, međutim, one obitelji koje ta pravila prilagođavaju nastalim promjenama smatraju se zdravijima. Prema Brajši (1997, str 126) funkcioniranje obitelji se može podijeliti u tri tipa odnosa. Prvi tip odnosa „potpuno nepropusna membrana“ označuje funkcioniranje obitelji kao zatvorenog sustava, nema relacije obitelj – društvo. Vrijednosti, pravila i stavovi su jasni, kruti i strogo određeni. Drugi tip odnosa „potpuno propusna membrana“ označava odnos suprotan prvotnom. To su obitelji otvorene društvu, bez granica i ograničenja, bez vlastitog identiteta, posebnosti i posebnih povezanosti. Zadnji tip „polupropusne membrane“ karakteriziraju kritički stav prema vanjskim utjecajima, posebnost, intima, jedinstvenost, prilagodljivost.

Kako u današnje vrijeme zadržati autonomnost, cjelovitost i snažne emocije ljubavi i pripadanja, ovisi o energiji, volji, želji i umijeću svih članova obitelji. Najbitiniji su kvalitetni obiteljski odnosi, međuodnosi članova, uzajamni osjećaji, tolerancija, povjerenje i zrelost razumijevanja ostalih članova. Oni koji žive u kvalitetnim i funkcionalnim obiteljima preživjet će iskušenja, izazove i nedaće. Zajedničko i poklonjeno vrijeme uvijek je vrijednije od vremena kojega provodimo sami. Kvalitetno utrošeno vrijeme postaje uporište i utočište članovima obitelji, učvršćuje i daje osjećaj bliskosti i sigurnosti.

2.2. Suvremeno roditeljstvo

Brojne društvene promjene obilježavaju kontekst u kojemu se odvija suvremeno roditeljstvo i pred roditelje postavljaju nove izazove u ispunjavanju roditeljskih odgovornosti (Pečnik, N, Starc, B. 2010, str 11). Tako dolazimo do činjenice da je roditeljska uloga danas neusporediva s roditeljskom ulogom prije, moglo bi se čak reći da je i teža. Težom ju čine pritisci s različitih strana poput: medija, trendova, poslodavaca, javnih službi, vlastitih očekivanja i uvjerenja. Danas, u odnosu na prijašnja vremena, mnogo su prisutnije promjene u svijetu rada (dulje radno vrijeme, manja primanja, nesigurnost posla). Sveprisutne su i promijene u sastavu obitelji (jednoroditeljske obitelji, rastavljeni roditelji), promjene u shvaćanju prirode obitelji, promjene u odnosima muškaraca i žena, emancipacija žena...

Činjenica je kako današnje nepotpune obitelji ili ljudi koji žive sami ne moraju imati nižu kvalitetu življenja od drugih ljudi. Prema Rosić i Zloković (2002) u suvremenom svijetu žene sve češće preuzimaju ulogu samohrane biološke ili nebiološke majke. K tome, za razliku od samo nekoliko desetljeća unatrag, adolescentne majke više nisu rijetka pojava niti 'sramota'.

Novi izazov za roditelje jesu i prava djeteta, javna prava koja jamči država, čime roditeljstvo direktno prelazi iz sfere privatnosti u sferu javnosti i postaje predmetom javne politike.

„Roditeljstvo je proces, uloga i odnos u stalnoj promjeni i interakciji sa širim povjesnim i društvenim kontekstom“ (Ljubetić, M. 2007, str 45)

U suvremeno roditeljstvo danas se ubraja i „para roditeljstvo“ (Ljubetić, M. 2007, str 45).

Para – roditeljstvo se odnosi na privremenu ili trajnu pomoć/potporu koju pojedinci pružaju obitelji s jednim roditeljem i obitelji s jednim primanjem. Dramatičan porast samaca dovodi do porasta para – roditeljstva.

Dakle, roditeljstvo je moguće shvaćati kao proces koji od roditelja zahtjeva prilagodbu, rast i sazrijevanje te stalno učenje novih taktičnih vještina. Dio roditeljske dužnosti je zaustaviti se kada je ispunio svoju dužnot, kada je dijete već odraslo i sposobno, kako roditeljski autoritet ne bi postao roditeljsko uplitanje.

Roditeljstvo je zahtjevno i unosi korjenite promjene u živote bračnih partnera. Tako istraživanje koje provode Obradović i Čudina-Obradović (2001) na 505 bračnih parova donosi

rezultate kako rođenje djeteta temeljito mijenja strukturalne i procesne karakteristike obiteljske jedinice te dovodi do doživljaja smanjene bračne kvalitete, također, odgovornosti koje iziskuju dodatne napore, narušavaju partnerske odnose. „Obično je za muškarce to puno složeniji proces“ (Arendell, 1997, str 22).

Arendell (1997) navodi kako je roditeljstvo pod utjecajem različitih čimbenika kao što je primjerice društveni kontekst općenito, supružnička i obiteljska očekivanja i iskustva, iskustva iz vlastite obitelji, dob, stupanj obrazovanja, zaposlenički status, osjećaj sigurnosti te psihološki, emocionalni, socijalni i ekonomski uvjeti te niz čimbenika koji utječu na roditeljstvo. Također, djetinjstvo roditelja može imati značajnu ulogu za kasnije ponašanje roditelja, kvalitetu skrbi i odgoja vlastite djece. Voljena i dobro odgajana djeca uče već u najranijoj dobu uzvraćati naklonost i formirati kvalitetne veze s drugim ljudima. Stoga je poželjan model roditelja oni koji su topli, vedri, optimistični, tolerantni, potičući, otvoreni i pristupačni u komunikaciji međusobno i s djecom. Nasuprot tima stoje i oni čija negativna iskustva iz djetinjstva mogu ugrožavati njihovo roditeljstvo.

Suvremeno roditeljstvo opterećeno je stresom radi problema financijske prirode, nesigurne egzistencije, raznih transformacija... Takva izloženost stresu ugrožava roditeljsko dobro funkcioniranje. Vrste stresova prema Bašiću i suradnicima (2002, str 22) mogu biti: osobni stres, bračni stres, stres izazvan roditeljskom ulogom, nedostatna potpora okoline. Uspješni roditelji pronalaze djelotvorne načine za sukobljavanje sa stresom, bave se s djecom, pred njih postavljaju razumne zahtjeve i očekivanja i na stres gledaju kao na privremeni izazov kojega je moguće nadvladati. Nemogućnost svladavanja stresa dovodi do nedostatka brižnosti, neuključenosti u djetetov život, neuspjeli pokušaji provedbe discipline. Dijete poprima roditeljski stres pa tako postaje prkosno, agresivno i ima problema s disciplinom.

Prema Benett i Grimley (2001) tri su faktora koja otežavaju roditeljsku ulogu: siromaštvo, rat i migracije. Također značajno utječu na povećanje stresa, negativno se odražavaju na roditeljsko ponašanje i dovode do bračnih problema, depresija, manjih uključenosti u život djece...

Bračni život i roditeljstvo zahtjeva veliku dozu zrelosti koja se odnosi na fizičku, emocionalnu, intelektualnu, moralnu i socijalnu zrelost jer u protivnom, pod pritiskom roditeljskih zadaća, takav život u zajednici neće dobro funkcionirati.

Sve zadaće i brige koje suvremeno roditeljstvo treba podnositi zapravo uvijek nose nešto lijepo i neprocjenjivo, i sigurno je kako i majke i očevi imaju najvažniju i jedinstvenu ulogu u djetetovu razvoju.

3. Procjena pedagoške kompetentnosti roditelja

Kompetencije označuju područje djelovanja, djelokrug, područje u kojem neka osoba posjeduje znanja, vještine i iskustva (Ljubetić, M. 2007, str 69).

Kompetentan znači sposoban, upućen, vrstan, koji ima pravo nešto riješiti po svom zvanju, suditi o nečemu, osposobljen, kvalificiran, efikasan i vješt, kvalitetan.

Postoje dvije grupe definicija kompetentnosti (Masterpasqua, 1991, str 70):

1. Prve su fokusirane na one osobne karakteristike (znanja, vještine i stavove) koje vode do prilagodbe u okruženju ili naučeni stavovi i sklonosti koji su vidljivi kao sposobnost energičnog suočavanja i rješavanja životnih problema, koristeći spoznajne i socijalne vještine.

2. Druga grupa naglašava emocionalnu i motivacijsku važnost procjenjivanja pojedinca i očekivanja njegovih sposobnosti prilagodbe.

Najšire prihvaćenu definiciju kompetentnosti dali su Waters i Sroufe (1983, str 81) prema kojoj je sposobni (kompetentni) pojedinac onaj koji je sposoban koristiti prirodne i osobne resurse (izvore) da bi postigao dobar razvojni rezultat. Maslow (prema Bezinović, 1993) navodi kako želja za kompetentnošću doprinosi razvoju samopoštovanja. Opće zadovoljstvo životom pod utjecajem je zadovoljstva u obitelji, zdravlja, posla, društva, slobodnog vremena. Što je veći doživljaj osobne kompetentnosti, veće je ukupno zadovoljstvo životom.

Polazeći od činjenice kako kompetentna osoba posjeduje adekvatne sposobnosti i kvalitete može se očekivati kako će kompetentan roditelj iskoristiti poticaje iz okruženja i osobne poticaje te postići dobre rezultate, također će posjedovati i stjecati sposobnosti i kvalitete razumjevanja, prihvaćanja i slušanja, uključivanja, djelovanja, uvažavanja, pregovaranja, poticanja... Osigurat će uvjete za prepoznavanje i zadovoljavanje djetetovih psihičkih, emocionalnih, kognitivnih i ostalih potreba.

Kompetencije nisu urođene. One se stječu tijekom života i stvar su osobne volje, želje i mogućnosti. Trajno se stječu i unapređuju kroz proces roditeljstva (prema Waters i Lawrence, 1993).

Kompetentnim roditeljem smatra se onaj roditelj koji sebe doživljava kao osobu koja ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i u odnosu s djetetom, dobro se osjeća kao roditelj i drži da je to izazov kojemu je dorastao, kojeg zna prihvatiti jer ima potrebne vještine. Još neka od obilježja kompetentnih roditelja su: da posjeduju psihičko zdravlje, imaju izgrađenu pozitivnu sliku o sebi, pokazuju fleksibilnost u ponašanju, predstavljaju pozitivan model djetetu, budu otvoreni za učenje i razumijevanje odgoja. Kompetentan roditelj pruža svom djetetu važno životno zadovoljstvo i osjećaj uspješnosti. Uravnoteženo zadovoljavanje potreba i djeteta i roditelja u njihovu međuodnosu omogućuje i jednom i drugom osjećaj kontrole nad svojim životom, odnosno zadovoljstvo samim sobom. Pred suvremenog roditelja postavljaju se mnogi zahtjevi i očekivanja. Očekuje se da promišlja o svom roditeljstvu te postavlja dugoročne ciljeve svog roditeljstva, da posjeduje vještine koje mogu razviti djetetovo samopoštovanje i sigurnost.

Nužno je osigurati potporu roditeljstvu, u obliku programa i akcija koji će kontinuirano promicati roditeljsku ulogu, pružiti informativnu i stručnu potporu roditeljstvu, omogućavati edukaciju te osiguravati mogućnost stjecanja specifičnih roditeljskih znanja i vještina (Ljubetić, M. 2007, str 73).

3.1. Pedagoška nekompetentnost roditelja

Nekompetentan roditelj je onaj koji pokazuje neznanje za odgoj i pristup, nesigurnost, nezadovoljavajući odnos s djetetom, krivo shvaća poruke djeteta, krivo odgovara na djetetova ponašanja i zahtjeve, roditeljstvo doživljava kao teret...

Interakcije roditelja i djece ne smiju izostati niti u najranijoj dobi. Interakcije s roditeljima se očekuju već od prvog dana djetetova dolaska na svijet. Kako bi se dijete razvilo u emocionalno i psihički zdravu osobu ne smiju izostajati roditeljski odgovori na djetetove reakcije. Često se roditelji žale na nedostatak vremena, sredstava, na stres koji donosi svakodnevni život, umor, nezaposlenost, zaposlenost i druge obveze koje ih sprječavaju u provođenju vremena s djecom.

Tako već od samog rođenja postoje neprimjerene prakse za dojenčad poput odbojnosti roditelja i ignoriranja dojenačkih zahtjeva, isključivanja malene djece iz kućanskih poslova, hladnih suodnosa tijekom obavljanja poslova, tretiranja plakanja djeteta kao zločestoće i razmaženost. Zatim ne-reagiranje na djetetovo plakanje, prekidanje djece u igri... Od djece se očekuje da se sama igraju, gledaju televiziju, hrana je obveza, kazna, a raspored strog. Maloj djeci se ne dopušta da se međusobno dodiruju, odrasli su agresivni, viču ili su pod stresom. Odlazak van je gnjavaža ili je vrijeme izgovor, igračkama nedostaje raznolikost glede oblika, veličine, materijala ili su spremljene u kutiju pa ih roditelji daju djeci prema vlastitim interesima i sviđanjima. Slikovnice su nedostupne, odjeća je nespretna, pomodna, i druga neprimjerena i sveprisutna ponašanja.

To su neka od najčešćih neprimjerenih i nekompetentnih ponašanja roditelja u odnosu na dojenčad. Umjesto takvih ponašanja roditelji bi trebali koristiti sljedeća: sudjelovati u interakcijama licem u lice s dojenčadi, govoriti ugodnim glasom, koristiti jednostavne riječi, razgovarati s dojenčetom. Osoba koja skrbi o djetetu kazuje mu što će se dogoditi, što se događa i što slijedi. Potrebno je slušati i odgovarati na djetetove glasove, reagirati na dojenački plač, umiriti dijete, djelovati nježno, pjevati, razgovarati i čitati djetetu te mu puštati kvalitetnu glazbu. Potrebno je hranjenje i spavanje prilagoditi djetetovim potrebama, okružje obogatiti stvarima primjerenim dječjem uzrastu, okružje treba biti estetski vrijedno. Važno je osigurati svježi zrak u prostoru tako da odlazak van treba biti svakodnevan i ne treba predstavljati teret, a igračke trebaju biti po mjeri djeteta i na dohvat ruke te bi djeca uvijek trebala biti pod nadzorom odraslih.

Nešto kasnije javlja se da roditelji tepaju djeci što je također neprimjereno, ili ih nadglašavaju, očekuju previše ili premalo. Zabranjuju omiljene predmete, oduzimaju igračke i prekrivače. Djeca smiju koristiti predmete samo na jednom mjestu. Odrasli stalno govore „NE“, a da se pritom ne objasni zašto „NE“, kritiziraju djecu ako su nespretna ili ne mogu ovladati nekom vještinom. Od djece se očekuje da se sama igraju, ništa ne pitaju, ili da se za njih ne zna. Odrasli pokušavaju kazniti ili ovladati agresivnim djetetom pojačano se suprostavljajući. Katkad roditelji ne potiču dječju igru jer ne misle da je to važno ili ne shvaćaju važnost igre za učenje. Besmisleno im je igrati se s djecom, ne razumiju vrijednost igre u kojoj se dijete igra samo sa sobom ili vrijednost usporedne igre. Često djeci kupuju popularne igre novih brandova te tako ističu svoju djecu nad drugom. Takve igračke i druga djeca žele imati i onda

nastaje svađa. Također, od djece se očekuje da se uvijek žele igrati s „prijateljima“. Ograničavaju djecu u likovnim i glazbenim izričajima, utišavaju ih, kažnjavaju ako su preglasna, djecu se osuđuje prema prethodno određenim krutim mjerilima, od djece se očekuje da dugo sjede mirna, slušaju ili odrađuju zadano.

Sve to, i još brojna nekompetentna ponašanja događaju se i mogu se događati svakodnevno. Najbitnije je da roditelj/skrbnik/odgojitelj osvjesti kako je postupio prema djetetu. U najgorim slučajevima roditelji ne mogu osvjestiti svoje ponašanje, kruti su i neprimjereni prema djeci. Odrasli trebaju biti pomoć i primjer svojem djetetu, odgovorni su za njihova naučena ponašanja i trebaju potpomagati razvoju djetetova samopouzdanja i to poštovanjem, prihvaćanjem i stvaranjem ugodna ozračja. Trebaju biti podrška, reagirati brzo i izravno na dječje potrebe, želje, poruke i prilagoditi svoje odgovore različitim stilovima. Trebaju osigurati ravnotežu i mogućnost odabira, komunikacije, osigurati materijale, opremu, aktivnosti i razna iskustva (Bredekamp, S. 1996, str 14-90).

3.2. Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije u zajednici

Zajednica predstavlja opći socijalni kontekst u kojemu ljudi proživljavaju svoj život. Zajednica se u tom smislu danas više ne može uzeti zdravo za gotovo, no ipak ona ostaje od središnje važnosti za socijalni i emocionalni razvoj djeteta (Katz, L, McClellan D. 1997, str 28).

Najprimjereniji model odgoja male djece je upravo onaj obiteljski. Obitelji su odgovorne za jedinstvene karakteristike i potrebe svojih članova, a obilježava ih veća emocionalna intenzivnost i privrženost.

Autoritativan roditeljski odgoj čije je obilježje kombinacija intenzivne skrbnosti i intenzivnog nadzora, kao i dobre komunikacije i topline, vodi visokoj razini samopouzdanja i socijalne kompetencije djece u radoblju adolescencije (Steinberg, Dornbusch, Brown, 1998).

Emocionalni i socijalni kontekst nužan za optimalan razvoj stvorit će se kroz kombinaciju skrbnosti i nadzora, hrabrenja, zahtjevnosti i komunikacije.

Longitudinalnom studijom koja unapređuje učinke različitih vrsta odgoja na dvogodišnjacima i trogodišnjacima ustanovilo se da kada roditeljsko ponašanje predstavlja uravnoteženu

kombinaciju topline i kontrole, tada je ponašanje djece obilježeno ravnotežom, samostalnosti i društvenosti. Dakle, socijalno kompetentnija i samostalnija djeca potječu iz obitelji u kojima se iskusila bliskost i rezerviranost, ljubav i strogost (Clarke-Stewart, Gruber, Fitzgerald, 1994, str 158).

Kulturalni obrasci odgoja ustanovljeni za jednu grupu ne mogu se prenijeti na drugu kulturnu skupinu ili grupu, stoga pripadnici različitih klasa različito odgajaju djecu.

Katz, L, McClellan, D. u knjizi Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije navode istraživanja Denhama, Zollera i Couchouda (1994) koje dokazuje štetnost stalnih ili čestih izloženosti djece gnjevu odraslih na socijalni razvoj djece. Gnjev roditelja općenito loše utječe na djecu čak i ako nije nužno usmjeren na njih. Izloženost roditeljskoj ljutnji ometa proces kojim djece uče interpretirati i usvajati emocije. Također, istraživanje pokazuje kako su dječaci više osjetljivi na „socijalizaciju kažnjavanjem“ nego djevojčice. Odnos s majkom kasnije služi kao „filter kroz koji se procesiraju ulazne i izlazne društvene informacije“.

Uključivanje majki u programe kojima je svrha da im se pomogne razviti roditeljska umijeća, pokazuje kako su majke osjećale olakšanje jer su razvile odnose s drugim majkama i voditeljima. Samim time majke prenose osjećaj olakšanja na djecu i ona se osjećaju smirenima i bližima vlastitim majkama.

Jedan od najvažnijih utjecaja na djetetov socijalni razvoj je iskustvo u obitelji. Također važno iskustvo igraju i vršnjaci (Parker, Asher, 1987).

Ako vršnjaci odbace neko dijete izgubljen je bitan izvor socijalnih informacija.

Kada mala djeca iz nekih razloga ne mogu razviti odnose s odraslim osobama, razvijaju se odnosi s vršnjacima. Takva su djeca podložna ranoj ovisnosti o vršnjačkoj prihvaćenosti. To je razlog za zabrinutost jer su na početku razvoja vršnjaci djetetu neprimjeren izvor informacija i pouka.

Sklonost problemima u kasnijem životu, primjetljiva u osoba koje su imale problema u socijalizaciji u ranom djetinjstvu, možda je rezultat odbačenosti ili zanemarenosti i ograničenog broja pozitivnih interakcija s vršnjacima.

Socijalna iskustva u prvih pet, šest godina života osiguravaju temelje na kojima počivaju svi budući odnosi. To bi značilo da će roditelji koji su temperamentni, agresivni, bijesni, ljubomorni ili s druge strane sretni, zadovoljni, nasmijani, sabrani, pozitivni, smireni, prenijeti svoje emocije na dijete i da će ih dijete naučiti, upiti, usvojiti i oponašati bez obzira kakve emocije im prenijeli. Za dijete je roditelj izvor informacija i 'knjiga iz koje uči', stoga je bitno što prenosimo i kako djelujemo prema djetetu.

3.3. Uloga odgojitelja u učenju socijalnih ponašanja

Kao prvo navodi se individualno vođenje, koje podrazumijeva obraćanje svakom djetetu po naosob. Kada se odgojitelj obraća svakom djetetu zasebno, umjesto cijeloj grupi, lakše će potaknuti dijete da razmišlja o problemskoj situaciji. Dijete će obratiti pozornost i uključiti se u konstruiranje novih spoznaja kada je izravno uključeno u situaciju. Kada govorimo cijeloj grupi, dijete će biti zbunjeno, neće znati komu se obraćamo. Slično je i s odraslima. Kada se govornik obraća cijeloj grupi, možda neće naići na odaziv jer će se svi ponašati kao da se to ne odnosi izravno na njih, a kada se obraća pojedincu, onda pojedinac zna da se obraća točno njemu. Individualno usmjerena i topla interakcija povećava djetetovu sposobnost da sasluša i reagira na odgojiteljičine prijedloge.

U želji da izgrade zajednicu odgojiteljice počinju s odgojnom grupom, a ujedno rade i na izgradnji zajednice koja bi obuhvatila djecu, roditelje, odgojitelje i širi kontekst odgojno-obrazovne institucije i društva.

Mnoge odgojiteljice bi se složile u želji da roditelji budu više uključeni u život vrtićke odgojne skupine. Neki će roditelji možda doživjeti tu aktivnu uključenost kao pritisak, dok bi neki mogli reći da je dužnost vrtića da odgaja djecu. Razina komunikacije trebala bi biti visoka između svih članova zajednice, trebala bi se razmjenjivati iskustva, raspravljati o svim aspektima vrtićkog društvenog života. Suradnja u takvom smislu puno znači. Ona nije lak proces no od izrazite je važnosti za zdravo funkcioniranje. Odgojiteljice trebaju jedna drugu za razmjenu iskustava, spoznaja, informacija, predodžbi, strategija i za podršku.

Za uži vrtićki kontekst važno je da grupe budu mješovite, ukoliko je moguće, jer opće je poznato da djeca koja imaju problema u odnosu s vršnjacima lakše pronalaze prijatelje i društvo s djecom mlađe ili starije dobi od njih. Druženje s mlađom ili starijom djecom u

skupini, pojedincu predstavlja izazov koji mu je potreban da bi se lakše uklopio. U mješovitim skupinama izazovnije je i teže raditi, no one pružaju više, pružaju brojne prilike i veću kvalitetu.

Miješanje djece ne osigurava automatski da će se potencijalne blagodati ostvariti. Puno toga ovisi o spretnosti i sposobnosti odgojitelja da u najvećoj mogućoj mjeri iskoristi sve dane blagodati i iskoriste potencijalne prednosti kroz različite aktivnosti (Katz, Evangelou i Hartman, 1990; McClellan, 1994). Djeca socijalne vještine i kompetencije stječu na razne načine, kroz slobodnu igru, igre zamišljanja, dramatizacije, suradnju s drugom djecom... Kroz takve igre djeca dotjeruju socijalno kognitivna umijeća. Važno je da odgojitelj dobro vodi djecu i da ih od početka usmjerava na drugu djecu, da ih potiče na grupne diskusije, razmjenu ideja i prijedloga, i dr.

Optimalna intervencija odgojitelja potiče socijalnu kompetenciju.

Budući da vršnjaci izbjegavaju djecu ograničenih socijalnih kompetencija, automatski im se uskraćuju i mogućnosti poboljšanja socijalnih umijeća pa su im odrasle osobe potrebne razbiti tu socijalnu prepreku.

3.4. Zlatna pravila odgoja i najčešće pogreške u odgoju

U mogućnosti smo mnogo čuti o pogreškama roditeljskog odgoja, a malo se na tome radi. Vrlo se rijetko može čuti za radionice na našim prostorima koje obrazuju roditelje za odgajanje djece. Rijetko, tek poneki roditeljski sastanak u dječjim vrtićima brine o tim činjenicama. Radionice koje poučavaju odgajanje također su deficitarne. Roditelji bi trebali znati kako se postaviti prema djetetu, kako odrediti granice bez kazne, a uz pomoć odgovarajuće kritike. Oni katkad griješe i ne odabiru pravilan i točan način i pristup. Metode budu pregrube ili preblage.

Odgojitelju je vrlo teško preodgojiti dijete ukoliko se roditeljski odgoj kosi s vrtićkim. Stav roditelja zna biti grub kada očekuju od predškolske ustanove da odgoji i promijeni njihovo dijete, da promijeni već usađene crte ličnosti i rituale, naučena ponašanja njihova djeteta. Također, ukoliko je dijete odveć raspušteno, tj. odgoj je popustljiv, to dijete se nikada neće moći prilagoditi pravilima i zakonitostima.

Skupina autora u Maloj knjizi za velike roditelje (Milivojević, Z, Bilban, K, Kokelj, V, Kramberger, M, Steiner, T, Kožuh, B, 2007, str 7) iznose zlatna pravilia odgoja te navode kako je „neophodno održavati ravnotežu između tri stvari:

1. što i koliko zahtjevamo od djeteta,
2. kako i koliko često ga pohvaljujemo,
3. koliko često nagrađujemo, odnosno kažnjavamo njegovo neprihvatljivo ponašanje.“

O tome ovisi kako će jednoga dana dijete samostalno i kvalitetno živjeti.

„Roditelji imaju težak zadatak. Kada im se rodi dijete, oni samim tim činom postaju roditelji, a da prethodno nisu nikome i nigdje pokazali svoje roditeljsko znanje“ (Milivojević, Bilban i ostali, 2007, str 41).

Svaki roditelj bi želio biti najbolji i traži načine da to i postigne. Roditelj se uvijek mjeri sa svojim roditeljima te ne želi učiniti iste pogreške. Roditelj osjeća snagu kada razmišlja o dobrobiti svog djeteta i vjeruje u dobro. Zapravo roditeljska uvjerenja o tome što je dobro za dijete, vode i usmjeravaju ih njihovu odgojnom umijeću. Dijete obično prati zahtjeve roditelja ukoliko su oni usklađeni s njihovim razvojem, odnosno uzrastom. Mnogi roditelji imaju usađene vizije o svojem djetetu, imaju ideje što bi htjeli da njihovo dijete bude i postigne. Ta izvjesna očekivanja učinila bi roditelje sretnima. Upravo to je jedna od kardinalnih pogrešaka. Očekivanja nikada ne donose dobre rezultate. Roditelji samo trebaju stimulirati dijete na ostvarivanje njegovih potencijala kroz određene zahtjeve. Zahtjevi nisu dobri ukoliko su previsoki, preniski ili ih uopće nema, a obično zahtjevi budu takvi. Ako su previsoki dijete neće imati priliku biti pohvaljeno i neće imati osjećaj da je sposobno. Preniski zahtjevi utječu na sliku o sebi, vrlo rano takvo dijete shvaća da postiže manje od svojih vršnjaka, teže se suočava sa životnim situacijama. Dijete je mali hedonist i funkcionira po principu ugode. Zato je bitno da mu roditelj nametne princip realnosti, da zahtjeva od njega trud, napor i uporan rad, da nadilazi i izdrži neugodne trenutke. Roditelj će dobro pripremiti dijete na život ukoliko mu usađuje radne navike, ukoliko ga uči da radi i one stvari koje su mu manje ugodne. Također, neugodni zahtjevi i zadaci postaju manje neugodni. Bitna je dosljednost roditelja i pohvala kao simbolična nagrada djetetu. Pohvaljivanje je potvrda djetetu da je roditelj zadovoljan njegovim ponašanjem.

Skupina autora u Maloj knjizi za velike roditelje navode još neke od čestih roditeljskih pogrešaka: kazne i vikanja na djecu. Kada je kazna posrijedi, roditelji znaju ići iz krajnosti u krajnost. Primjerice možda se osjećaju preplavljeni osjećajem krivnje ili sažaljenja pa povuku svoju kaznu djetetu, možda se preplaše da bi kazna mogla biti trauma za dijete. Ukoliko pak viču čine se bijesnima, neuravnoteženima, nestabilnima. Ipak postoji jasna granica kako izraziti emocije kada je bijes posrijedi. Ne bi trebalo nekontrolirano eksplodirati, psovati, niti biti nasilan. Djetetu treba jasno priopćiti koja je njegova pogreška. Ako dijete tu opomenu ne uvaži, roditelj bi trebao naglasiti posljedice koje će to imati na njega. Dobar roditelj djetetu omogućuje da zna što smije, a što ne smiije. Pravila moraju biti jasno postavljena. Taj proces učenja i prilagođavanja na pravila vrlo je često povezan s kažnjavanjem. Dijete bi trebalo imati dužnosti i ograničenja.

Postoje vrlo jasni stupnjevi koji vode do kazne:

1. Ukoliko dijete radi nešto što nije u redu, onda mu najprije treba dati informaciju da to nije u redu.

2. Ukoliko dijete ne shvati danu informaciju treba mu uputiti jasnu kritiku ponašanja. Kritika označuje zahtjev za promjenom ponašanja. Ona treba biti uvijek i samo usmjerena na djetetovo ponašanje, a nikad na dijete kao osobu.

3. Kada ne uvaži i ne posluša slijedi prijetnja kaznom. Intenzitet treba pojačati onda kada smo već dali informaciju o ponašanju, uputili kritiku, a dijete i dalje nije poslušalo i uvažilo ih.

4. Četvrti stupanj je kazna. Kazna kao takva nikad nije ugodna djetetu i treba biti u skladu s prethodnim zahtjevima. Dijete će ju zasigurno izbjegavati u budućnosti tako što će promijeniti ponašanje.

5. Kao peti stupanj u Maloj knjizi za velike roditelje navodi se važnost ustrajanja na kazni kako dijete ne bi vidjelo i koristilo roditeljsku popustljivu stranu.

Još i danas ima zagovornika da je „batina iz raja izašla“, ali ako se pribjegne sili efekti su privremeni, ali ne i trajni. Fizičko kažnjavanje djece nije ni u kojem smislu korisno jer djeci se na taj način daje povod da i oni smiju i mogu kažnjavati tako ostale oko njih (bilo djecu, ili životinje). Fizičko kažnjavanje smanjuje dječje povjerenje u roditelje i općenito u odrasle

osobe (http://blog.dnevnik.hr/protivnasilja/2009/01/1625877207/metode-koje-djeluju-na-dijete-bez-vikanja-i-udaranja-granice-4.html, preuzeto 12.07.2015). Djelotvornije će uvijek biti ako djetetu kroz sredstva poticanja objasnimo kako da se ubuduće ponaša. Primjerice kroz priznanje, pohvalu, nagradu, obećanje dijete će rado obaviti zadatak ili dužnost ispravno. Dakako da nagrade trebaju biti simbolične i sitne, nikada prevelike ili preskupe. Također, roditelj može koristiti disciplinske tehnike poput: preusmjeravanja djetetovog ponašanja na nešto drugo. Umjesto „nemoj, ne i prestani“ mogli bi mu predložiti neku drugu igru, zaokupiti mu pažnju nečim drugim. Dobra disciplinska tehnika također je ignoriranje manjih nepodopština poput djetetova cviljenja ili psovanja. Ukoliko tomu ne pridajemo pažnju dijete će prestati to raditi. Dakako, nikako se ne smije ignorirati udaranje druge djece ili tomu slično. Djeci treba omogućiti da se izmore, osigurati im tjelesnu aktivnost, ali isto tako i opuštanje, treba im dati mogućnost izbora, ohrabriti ih da se izraze.

Važno je pratiti red, ponašanje i zalaganje djeteta te ga motivirati za napredak. Ako roditelj ne primjećuje djetetovo dobro ili loše ponašanje, dijete neće imati osjećaj pripadnosti obitelji, a isto tako, moguće je da lošim ponašanjem pokuša privući pozornost na sebe.

4. Roditeljstvo koje poštuje i promiče prava djeteta u obitelji

Konvencija UN-a o pravima djeteta glavni je dokument koji promiče prava djetata i ima jedinstvenu ulogu u promicanju shvaćanja djeteta kao subjekta socijalizacije. U Konvenciji stoji što roditelji trebaju činiti u najboljem interesu djeteta: osigurati harmonične uvjete koji omogućuju pun i harmoničan razvoj djeteta, uključujući mentalni i socijalni razvoj (čl.27), pružiti primjereno usmjeravanje i vodstvo pri djetetovom ostvarivanju njegovih prava (čl.5), roditeljsko vodstvo treba poštovati mišljenje djeteta (čl.12), te biti slobodno od nasilja i ponižavajućeg kažnjavanja (čl.19).

Dijete ima pravo na brigu, sigurnost i odgoj koji poštuju njegovu individualnost. Roditelj ima pravo na potporu države u ispunjavanju svoje roditeljske dužnosti.

„Kada se prava djeteta prevedu u obiteljski kontekst, u roditeljska ponašanja i vrijednosti, proizlazi da roditelj djetetu treba osigurati brigu i njegu, strukturu i vodstvo, uvažavanje kao individue i omogućiti osnaživanje“ (Pećnik i Starc, 2010, str 16). Djetetu treba brižno ponašanje roditelja, ima potrebu za ljubavlju, toplinom, sigurnošću, pripadanjem,

prihvaćanjem... Roditelj mu služi kao sigurna baza kada se osjeća tužno, umorno ili kada osjeti neki drugi nelagodan osjećaj. Dosljedno odgovaranje roditelja na djetetove potrebe stvara prisan osnos, pruža sigurnost i uspostavlja stabilnu i emocionalno toplu vezu s roditeljem.

Pružanje strukture koja se odnosi na siguran prostor u kojemu je dijete zaštićeno od opasnosti, djetetu daje osjećaj sigurnosti i predvidivosti te omogućuje razvoj kompetentnosti. Strukturirano vrijeme podrazumijeva uredan svakodnevni raspored. Fleksibilnost omogućuje više dogovaranja s djetetom što je ono zrelije i starije. Strukturu, općenito, čine granice prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja i drugi načini vođenja i usmjeravanja (očekivanje, objašnjenje, granice i zahtjevi). Dijete od roditelja uči prosocijalna ponašanja pa je važno biti primjeren i razuman prema djetetu.

Dijete je važno uvažavati kao osobu i priznavati njegovu individualiziranost, prihvatiti i poštivati njegova vlastita shvaćanja, ideje, planove i preferencije. Kada roditelj pokazuje da mu je važno čuti djetetovo mišljenje, onda dijete doživljava da je vrijedno takvo kakvo jest, nema komplekse i osjećaj manje vrijednosti. Također, roditelj bi trebao voditi računa o djetetovom mišljenju prilikom donošenja odluka u obitelji.

Omogućavanje osnaživanja djeteta odnosi se na stvaranje uvjeta za jačanje djetetova osjećaja kompetentnosti, osobne kontrole i sposobnosti utjecaja na druge, odnosi se na roditeljsku potporu djetetovoj autonomiji, inicijativnostima i dr. Roditelj treba uzajamno surađivati s djetetom, podupirati ga, izražavati povjerenje u djetetove sposobnosti.

Ono dijete koje spozna da svojom aktivnošću utječe na okolinu, dobiva osjećaj sigurnosti, djelotvornosti, ohrabruje ga, pruža mu strukturu i osjećaj uspješnosti.

„Aktivnost omogućuje pojedincu da kontrolira i mijenja okolinu“ (Hendrich, 1942).

4.1. Pravo roditelja na podršku i partnerstvo

Konvencija UN-a o pravima djeteta definira pravo svakog djeteta da njegovi roditelju dobiju odgovarajuću pomoć društva u ispunjavanju svojih roditeljskih odgovornosti.

UNICEF-ova radionica „Rastimo zajedno“ omogućuje roditeljima da dobiju mogućnost ostvarivanja svojih prava na podršku. Da bi roditelj mogao djetetu pružiti bliskost, usmjeravanje i granice i on sam treba imati sposobnosti i snage za to.

Organizacija *Unutarnje snage roditelja* odnosi se na roditeljska znanja i vještine vezane uz brigu o djetetu, komunikacijske vještine, vještine rješavanja problema i suočavanja sa stresom. Važno je da programi podrške osnažuju roditelja kao osobu u cjelosti i kao osobu koja treba biti podrška drugom partneru.

O potrebama roditelja za podrškom svjedoče novija istraživanja s roditeljima djece najmlađe dobi. U njima je utvrđen interes roditelja za savjetima stručnjaka, pristup informacijama o njezi i odgoju, razmjeni iskustava s drugim roditeljima... Osim toga, ustanovljena je raširenost roditeljskih ponašanja koja krše prava djeteta. Ovi nalazi također upućuju na potrebu za podrškom u razvoju drugačijeg odnosa prema djeci najmlađe dobi.

Ishodišta programa „Rastimo zajedno“ jesu višestruka – od dokumenata koji štite prava djece, uključujući i prava roditelja, do dokumentiranih istraživanja UNICEF-a za Hrvatsku. Među središnjim razlozima za nastanak programa je velika važnost razdoblja ranog razvoja djece, te važnost roditeljskog odnosa prema djetetu u tom razdoblju.

Ono što dijete doživljava u najranijim godinama i mjesecima svog života ima snažan utjecaj na razvoj njegova mozga, kao i dalekosežne posljedice u kasnijem životu. Stoga je bitno da roditelj ima osiguranu podršku i da dijete raste u ljubavi i sigurnosti.

Već u dobi od tri godine vidljive su razlike u socijalnom i intelektualnom napredovanju djece, koje ne ovise o prihodima i obrazovanju roditelja, nego o tome koliko se roditelji bave djecom, kako podržavaju njihovu znatiželju i učenje. Također vezano uz pravo na obrazovanje važno je istaknuti kako se slabije razvijen vokabular, koji za sobom vodi prepreke u školskoj uspješnosti, pojavljuje već vrlo rano, u osamnaestom mjesecu djetetova života (Richter, L. 2004, str 11).

U najranijim se godinama uspostavlja djetetova emocionalna sigurnost, temeljno povjerenje u sebe i druge. Stoga emocionalna privrženost, rana komunikacija i stimulacija predstavljaju jednake uvjete razvoja kao prehrana, tjelesno zdravlje, materijalna sigurnost, dom.

Glavni zadatak društvene podrške obiteljima je osnažiti obitelj za ispunjavanje svoje uloge.

Svrha programa radionice s roditeljima „Rastimo zajedno“ je omogućiti protok i usvajanje informacija, znanja, vještina i podrške koji roditeljima koriste u ispunjavanju njihovih roditeljskih odgovornosti te promiču rast i razvoj kako roditelja, tako i djece. Program radionica je stvoriti poticajno i osnažujuće okruženje u kojemu roditelji s voditeljima radionica i drugim roditeljima razmjenjuju ideje o načinima na koji žive svoje roditeljstvo i o načinima kojima se odnose prema djetetu. Program se temelji na pristupu osnaživanja i partnerskom odnosu voditelja i roditelja.

Jedan od temeljnih načela pružanja podrške roditeljima je partnerski odnos između stručnjaka i roditelja. Kao bitno se navode potrebe roditelja i mogućnost roditelja da sami odabiru načine i modele prema kojima će ih stručnjaci voditi. Stručnjaci, u skladu s time, nude nove ideje koje roditeljima služe za orijentaciju u odgoju i bračnom životu, te tako roditelji razvijaju svoje kompetencije (Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta/Pravo roditelja na podršku/ str 32-42).

Programi namjenjani pružanju pomoći obitelji koja se nalazi u krizi pokazuju između 70 i 90% uspjeha u očuvanju života obaju roditelja u obitelji te povećanoj sigurnosti djeteta. Dakle, već pri samoj primjeni različitih intervalnih tehnika, edukacije roditelja i pružanje konkretne pomoći, pokazuje se uspjeh u radu s djecom i njihovim obiteljima. Time se automatski smanjuju sva rizična ponašanja u obitelji.

Postoje razni protokoli koji se primjenjuju za otkrivanje rizičnih ponašanja u obitelji i odnose se na maltretiranu djecu. Također, skale ispituju kvalitetu unutar odnosa obitelj – roditelj. Neki od takvih protokola koje prolaze rizične obitelji su: „Alaska risk assessment instruments“ kojim se odvaja zapuštenost od fizičkog zlostavljanja, „Family centered crisis response model“ namjenjen je poučavanju roditelja učinkovitim roditeljskim vještinama, „Potentional inventory child abuse“ je specifični protokol namjenjen ispitivanju roditelja za koje se sumnja da zlostavljaju djecu, „Child Well-Being Scale“ mjeri primjerenost brige o djetetu, „Home Inventory“ pomaže u smanjivanju rizika od donošenja pogrešnih odluka. Tim skalama se utvrđuju interakcije roditelja s djecom, aktivnosti koje se provode pri intelektualnoj stimulaciji, sigurnost i briga o djetetu, fizička sigurnost u obitelji, uspostavljanje discipline, emocionalna briga, ishrana, primjerenost brige roditelja, roditeljska očekivanja, zadovoljavanje potreba djece (psihičkih, fizičkih i socijalnih)... (Rosić, V, Zloković, J,2002, str 130-138).

5. Kako pomoći roditeljstvu?

Autorica Gerson (1997) izdvaja tri društvene intervencije koje je važno provesti kako bi se pomoglo suvremenim roditeljima. Prvo: fleksibilnija radna mjesta koja bi pomogla mladim roditeljima integrirati profesionalne i roditeljske odgovornosti. Drugo: jednake mogućnosti zarade za žene koje omogućuju i majkama i očevima veće mogućnosti izbora u podjeli roditeljskih zadaća. Treće: jednake roditeljske mogućnosti za muškarce koje će osnažiti odnos otac – dijete. Bez obzira o kojem je tipu roditeljstva riječ (biološki, skrbnici, razvedeni, samohrani...) gotovo svi roditelji osjećaju potrebu za pomoći pri obnašanju roditeljske dužnosti.

Bez obzira na razinu akademskog znanja, dio roditelja nema potrebna pedagoška znanja. Stoga se uočava potreba za praćenjem roditeljskog djelovanja i nuđenjem preporuka koje omogućavaju roditeljima stjecanje znanja i informacija. O tome se govori unazad par desetljeća jer je razlog tomu porast potreba i intenzivne promjene u društvu. Dužnost roditelja je da se pedagoški obrazuju. Rosić (1995, str 11) navodi kako se čak 82% roditelja želi uključiti u različite modele obrazovanja roditelja, no upitno je koliki postotak će stvarno aktivno sudjelovati u njima.

Predavanja koja odgojitelji održavaju u vrtiću ne zadovojavaju roditeljske potrebe za pedagoškim obrazovanjem, roditelji dolaze na nagovor odgojitelja, pasivno slušaju, nema neke prevelike interakcije s predavačem i slušaju teme po izboru predavača.

Maleš (1995, str 31-34) navodi kako program obrazovanja za roditelje težište treba stavljati na aktivnost roditelja, jasno definirati ciljeve i očekivane rezultate, u radu se nastavljati na ono što već roditelji rade i primjenjuju, jačati timski rad, roditelju pružiti mogućnost izbora sadržaja te osigurati osjećaj osobnog zadovoljstva i uspjeha.

Glavni cilj programa obrazovanja roditelja je osnažiti ih da primjerenije odgovaraju i manje automatski reagiraju na probleme s kojima su suočeni u svojoj ulozi.

Pedagoško obrazovanje roditelja je prvi korak na putu do roditeljske pedagoške kompetentnosti. Drugi je korak primjena stečenih znanja u praksi (Ljubetić, M. 2007, str 80). Neki od programa obrazovanja i unapređenja roditeljstva su*: Parentcentric programs, Step teen, Parent Effectiveness Training, Growing child.* Ti programi namjenjeni su kao svojevrsna

pomoć i usmjereni su na promjenu komunikacijskih obrazaca u obitelji kao način unaprijeđenja roditeljstva.

Growing Child se odnosi na informiranje roditelja o razvoju djeteta od prve do šeste godine. Roditelje se poučava kroz primjere koji su svakodnevno pimjenjivi i provodljivi kod kuće, a unapređuju razvoj djeteta.

U svijetu djeluje još niz različitih uspješnih programa namjenjenih određenim ciljanim skupinama. Programi moraju biti prilagođeni kulturnom i gospodarskom kontekstu u kojemu se primjenjuju i pristupi obrazovanju moraju biti različiti. Obrazovni programi za roditelje najčešće mijenjaju: „eksplozivnost“ u ponašanju, tjeskobu roditelja, neodlučost, sumnju u sebe, nedosljednost, emocionalnu preopterečenost i udaljavanje, konfuzna očekivanja, iskrivljenu percepciju.

Ljubetić (2007) navodi kako obrazovanje roditelja ima dvostruku ulogu, ne samo pedagošku, već promoviraju društveno, nacionalno, institucionalno važeći sustav vrijednosti i znanja, nastoje utjecati na kvalitetu roditeljske skrbi za dijete, obrazovanje zadovoljava roditeljske potrebe za informiranjem, stjecanjem znanja, dobivanje potpore... Dakle, imaju u vidu suportivnu, informativnu i edukativnu komponentu.

Vrlo je bitno pozivati roditelje na roditeljske sastanke, radionice i predavanja. Kao budući odgojitelj, mogu utjecati na to i truditi se približiti potanko razvoj djeteta i potrebe djece roditeljima. Roditeljima i meni to može uvelike olakšati rad i odgoj djece jer kada roditelji nauče kako postupati prema djetetu, tada su vrtićki i obiteljski odnos bliži, nisu različiti. Također, zaključujem kako program treba prilagoditi roditeljskim potrebama, interesima i zahtjevima, a sve u skladu jačanja i sigurnosti roditeljskog odgoja za dobrobit djece. Bitno je svakodnevno informirati roditelje o razvoju njihove djece, svakodnevno im davati naputke, savjete ukoliko je potrebno. Odnos mora biti partnerski gdje se roditelji i odgojitelji međusobno savjetuju, informiraju i dogovaraju.

5.1.Kako se roditeljstvo može učiti?

„Najbolji način pomoći djeci jest pomoći njihovim roditeljima. Roditelje su mnogi skloni kritizirati, pritom polazeći od pogrešne pretpostavke da roditelji znaju i mogu kontrolirati svoje dijete i sve činitelje koji utječu na nj“ (Longo, I. 2001, str 8).

Knjižica izgledom „radne bilježnice“ pomaže roditeljima i daje naputke kako se nositi s roditeljskom ulogom, kako djelovati u svrhu dobrobiti djeteta.

Dijete ne treba držati „pod staklenim zvonom“, štoviše, treba mu dopustiti da iskusi život, a da pritom roditelji budu uz njega kada zatraži pomoć ili savjet. Kada se dijete ponaša čudno, to je znak da se nešto u njemu događa i da mu treba roditelj kako bi riješilo svoj problem.

Kroz lake upitnike o obiteljskom ozračju, autor upozorava na potrebite promjene ili usmjerava na pravi put. Pitanja s upitnika se odnose na bliskost, pomaganje, provođenje zajedničkog vremena...

Također, autor upozorava da zajedničke aktivnosti trebaju biti u interesu svih sudionika, da one trebaju pružiti opuštanje, vedrinu, veselje i radost. Roditelj sam određuje granice svojoj mašti i djelovanju. Svaki roditelj bi se trebao pitati o željama svojega djeteta. Trebao bi se pitati što bi njemu značilo ostvarenje djetetovih želja. Djetetu treba pomoći da se osjeća ispunjeno, da ostvaruje svoje želje. Treba mu biti podrška, utjeha i „sigurna luka“.

Svaki roditelj bi se trebao pitati je li vrijeme koje provodi sa svojim djetetom kvalitetno vrijeme, koliko vremena dnevno provodi s djetetom. Također se treba pitati kako reagira u nepovoljnim uvjetima, može li svoje ponašanje promijeniti, odreagirati drugačije, ima li dijete veze s njegovim ponašanjem. Roditelji bi trebali odvojiti događaje koji uzrokuju stresove od djeteta.

Svaka osoba, pa tako i dijete, ima psihičke potrebe. Ako se te potrebe uvažavaju i zadovoljavaju dijete će prema sebi i prema drugima imati ispravan i zadovoljavajući odnos.

Osnovne djetetove potrebe koje trebaju biti zadovoljene su: potrebe za pripadanjem i ljubavlju, potrebe za moći, uvažavanjem, vrijednošću, samopoštovanjem, potrebe za igrom i zabavom, potrebe za slobodom i samostalnošću.

Ukoliko se dijete osjeća ugroženo ili osjeća nebrigu, ono će postepeno isključivati roditelja iz svog života. Svaki put kada osjeti zanemarivanje, neuvažavanje i zlostavljanje.

„Mnogi roditeljski odgojni postupci kojima je cilj disciplinirati dijete često nisu ništa drugo do li još jedan dodatni pritisak na njega da učini ono što mi želimo. Djelotvoran je samo onaj pristup u kojemu vodimo računa o djetetovim potrebama“ (Longo, I. 2001, str 21).

Djetetu se treba ukazati koliko je važno da ono samo razluči što želi i kako na prikladan način to priopčiti drugomu, te da zajedno s drugim pokušaju doći do onoga što oboje žele, odnosno trebaju.

Dijete uči primjerom i oponašanjem pa tako iz roditeljskog ponašanja mora naučiti kako nešto dobiti. Treba pronaći djelotvoran taktički način i naučiti da ono što želi postigne djelovanjem. Roditelj treba djetetu pokazati da sve drži pod kontrolom, pa tako i vlastiti bijes. Na taj način poziva dijete da učini isto.

Ukoliko dijete nešto pokuša dobiti plakanjem, treba mu razjasniti da to nije način i neće biti od koristi.

Djetetu treba dopustiti da samo bira sportsku aktivnost kojom će se baviti, dopustiti mu da posjeti neki koncert ili događaj koji mu se sviđa.

Biti s djetetom ne znači samo koliko smo vremena proveli s njime nego kako smo to vrijeme utrošili.

Pravila koja djeca trebaju usvojiti trebaju biti: logična i prirodna, jasna, razmotrena s djecom i s njima dogovorena, primjerena dobi djece, trebaju poštivati djetetovu osobnost, malobrojna i pozitivno uobličena. Uspješni roditelji nemaju potrebu nametati svoju volju djeci, pa to i ne čine. Oni svoju djecu ohrabruju i podupiru.

Roditelji se obično boje da će njihovo dijete biti nagovoreno na nešto loše od strane prijatelja. Ne moraju se toga bojati jer dijete koje je izgradilo samopouzdanje i ima vjere u sebe nitko ne može nagovoriti na nešto što samo ne želi. Jer ono zna misliti.

Ako dijete u svojoj obitelji stalno doživljava nesklad, sukobe, svađe i nered, ono ne zna, odnosno nema u svom iskustvu sliku obitelji u kojoj je sklad, dogovor i uvažavanje.

Roditelj kod djece treba razvijati prave vrijednosti, poput ljubavi, prijateljstva, vrijednosti obitelji, odgovornosti, zdravlja, slobode, učenja... Dijete treba imati svoje izbore i za njih preuzeti odgovornost.

Roditelj mora imati jasnu sliku onoga što želi. Od nejasnih slika nema koristi, one ga zbunjuju. Kada je slika jasna, može ga voditi do ostvarenja.

Svaki roditelj treba stvarati pozitivne misli, jer traženjem pozitivnoga, ozračje postaje toplo, ugodno i blisko članovima obitelji. Djeca su graditelji novoga sutra, no mi smo graditelji njihova danas za buduće sutra. Kako će buduće sutra izgledati, najviše ovisi o roditeljskom odgojnom utjecaju sada, ovdje i danas. Zamršenim pitanjima treba se suprotstavljati uspješno, prilaziti im svestrano i riješavati ih.

5.2. Partnerstvo obitelji i vrtića

Uključenost roditelja u život i rad dječjeg vrtića u Hrvatskoj definirana je Programskim usmjerenjem odgoja i obrazovanja predškolske djece, ali i Nacionalnim okvirnim kurikulumom prema kojemu odgojno-obrazovno djelovanje različitih sudionika odgoja, osobito roditelja i odgajatelja, zahtijeva njihovo međusobno razumijevanje i suradnju. Time se ostvaruju jedinstveno shvaćeni i prihvaćeni bitni ciljevi odgoja i obrazovanja prema potrebama i mogućnostima djeteta.

Partnerstvom obitelji i odgajatelja u vrtiću želi se istaknuti važnost ravnopravne komunikacije, dogovaranja i međusobnog uvažavanja u obavljanju zajedničke zadaće odgoja. Slobodna komunikacija između roditelja i odgojitelja ima ključnu ulogu. Odgojiteljeva uloga je da kroz neprestanu dvosmjernu komunikaciju s oba roditelja nudi obiteljima različite oblike suradnje s roditeljima.

Ljubetić (2001) govori o Teorijskom modelu od četiri hijerarhijske razine partnerstva roditelja i vrtića: (1) površan i formalan odnos u kojem roditelj ima pasivnu ulogu; (2) uključenost koja ne ostavlja dublji trag niti na roditelja, ni odgojitelja; (3) suradnički odnos koji se temelji na međusobnom poznavanju, uvažavanju i ravnopravnosti; (4) roditelj participira u kreiranju vrtićkog kurikuluma.

U knjizi Partnerstvo obitelji i dječjeg vrtića (Ljubetić, M. 2001) navodi program 'Korak po korak', kao jedan vrlo koristan program u kojemu je ponajviše ostvareno partnerstvo roditelja i vrtića kroz boravak roditelja u skupini tijekom dana. Naime, roditelji volontiraju u skupini, idu zajedno s odgojiteljima i djecom na izlete. Provođenje elemenata programa ‘Korak po korak’ u vrtiću pridonosi ostvarenju suvremenog partnerstva obitelji i vrtića.

Kod ostvarivanja partnerstva roditelja i vrtića važno je da odgojitelj polazi od načela individualnog pristupa uz pravovremeno prepoznavanje potreba roditelja i djeteta za

zajedničkim akcijama, te iznalaženje kreativnih načina za zadovoljenja njihovih potreba. Svakako treba napomenuti da se tu uvijek radi o dugotrajnom procesu koji zahtijeva veliki angažman i dobru volju roditelja i odgajatelja. Iza njega stoji niz isprobavanja, više ili manje uspješnih susreta, akcija, događanja i timskog rada – kako na razini jedne odgojno-obrazovne skupine tako i na razini jednog cijelog vrtića, što na kraju najčešće rezultira proširivanjem spoznaja o sebi i drugima, a time i cjelokupnim napretkom svake osobe u tom odnosu – djeteta, roditelja i odgajatelja.

Pri izradi primjerenih načina i pristupa roditeljima, odgojitelj uvijek mora polaziti od sebe, preispitivati vlastite postupke, vještine i kompetencije. Neka od ključnih pitanja koja si odgojitelj mora postavljati su: koliko sam spremna/na razumjeti roditelja, imam li dovoljno znanja i vještina za rad s roditeljima, koliko vremena sam spreman/na odvojiti za pripremu i susrete s roditeljima, do koje granice mogu razvijati odnos s roditeljima (Tomljanović, J. 2009).

Odgovori za ova pitanja mogu osvjestiti vlastitu odgojno-obrazovnu praksu. Preduvjet za odnos s roditeljima je zasigurno stručnost odgojitelja u radu s djecom, samoevaluacija rada i refleksija prakse. Odgojitelj u svojoj stručnosti mora znati prepoznati i verbalizirati vlastite osjećaje, pokazati interes i empatiju prema roditelju, priznati moguće pogreške i isticati veliku važnost obitelji za dijete. Takav stav i ponašanje oslobađaju roditelja koji je spreman: iznijeti svoje stavove bez straha od osude, osvjestiti svoja ponašanja prema djetetu i pronaći rješenja za njih, izraziti svoje bojazni i strahove za dijete. Odgojitelj treba graditi partnerski odnos s roditeljima kako bi osigurao optimalnu podršku za dječje razvojne i obrazovne potrebe. Druženje djece, roditelja i odgojitelja u poslijepodnevnim satima omogućuje roditeljima da međusobno podjele nedoumice, iskustva s drugim roditeljima i odgojiteljom. Odgojitelj s obitelji djeli odgovornost u procesu donošenja odluka u vezi s odgojem i obrazovanjem njihova djeteta. Za sveopće zadovoljstvo nužno je uvlačiti roditelje u grupu, aktivirati ih kako bi vidjeli napredak svojeg djeteta i druge djece, kako bi se partnerski odnosili s odgojiteljom, bili opušteni i otvoreni u komunikaciji.

6. Istraživanje

Istraživanje je provedeno na devedeset i jednom ispitaniku. Ispitanici su studenti prve, druge i treće godine Stručnog studija predškolskog odgoja na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli.

Cilj istraživanja bio je ispitati stavove studenata koje su stekli za vrijeme odrađivanja stručne prakse u vrtićima. Stavovi, i s time u skladu pitanja, se odnose na odgojiteljsku procjenu kompetentnosti roditelja za roditeljsku ulogu. Dakle, cilj je bio ispitati buduće odgojitelje kako doživljavaju roditeljski odgoj u odnosu na svoje stajalište na temelju odrađene stručne prakse u vrtićima.

U svrhu istraživanja izrađen je upitnik prema upitniku Maje Ljubetić „(Samo)procjena roditeljske pedagoške kompetentnosti“ kojega smo prilagodili za potrebe ovoga rada kojim su ispitani stavovi redovnih studenata studija predškolskog odgoja s prve, druge i treće godine. Studenti su tako i podijeljeni, u tri skupine prema godini studija.

Upitnik je sadržavao 14 pitanja kombiniranog tipa. Nezavisne varijable upitnika bile su spol, godina studija i prvi odabir pri upisu na fakultete. Zavisne varijable bile su stavovi studenata o kompetentnosti roditelja. U pitanjima kojima smo pitali stavove studenata koristili smo Likertovu skalu procjene.

Dobivene podatke obradili smo u dvije faze. U prvoj fazi ručno smo sredili i obradili podatke koje smo dobili primjenom mjernog instrumenta. U drugoj fazi podatke smo obradili na osobnom računalu. Obrada podataka rađena je primjenom programskog statističkog paketa SPSS i STATISTICA 17.0 (StatSoft Inc., 2007), kao i primjenom statističkog programa u Excel paketu.

Pri statističkoj obradi i interpretaciji rezultata dobivenih ovim ispitivanjem, koristili smo *frekvenciju, postotak i aritmetičku sredinu.*

Nakon obrade podataka uvidjeli smo da su svi ispitanici ženskog spola što upućuje na potpunu feminiziranost ovoga poziva unazad tri godine.

Tablica 1. **Godina studija**

	Freqency	Percent
Prva godina	38	41,8
Druga godina	25	27,4
Treća godina	28	30,8

Iz priložene tablice može se isčitati da je istraživanje provedeno na tri godine studija predškolskog odgoja, odnosno, da je s prve godine sudjelovalo najviše studenata, njih 38 (41,8%). S druge godine studija sudjelovalo je 25 studenata (27,5%), a s treće 28 studenata (30,8%).

Tablica 2. **Prvi odabir studija pri upisu na fakultet**

	Freqency	Percent
Prvi odabir	74	81,3
Neki drugi fakultet	17	18,7

Od 91 ispitanika 81,3 % odnosno 74 ispitanika se izjasnilo kako im je predškolski odgoj bio prvi odabir pri upisu na fakultete, dok 18,7 % odnosno 17 ispitanika nije navelo studij predškolskog odgoja kao prvi odabir pri upisu, već neki drugi fakultet ili smjer.

Tablica 3. **Roditelji se osjećaju sigurno kada nastupaju kao roditelji.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	23	25,3	2,10
Uglavnom se slažem	41	45,1	
Nisam siguran/na	22	24,1	
Uglavnom se ne slažem	5	5,5	
Potpuno se ne slažem	0	0	

Roditelji se osjećaju sigurno kada nastupaju kao roditelji glasilo je naše prvo pitanje. Sudionici su imali mogućnosti odgovoriti: (1)„Potpuno se slažem“, (2)„Uglavnom se slažem“, (3)„Nisam siguran/na“, (4)„Uglavnom se ne slažem“, (5)„Potpuno se ne slažem“.
Najviše ispitanika je odgovorilo (2)„Uglavnom se slažem“, njih 45,1 %.
Najmanje ispitanika je odgovorilo (4)„Uglavnom se ne slažem“, njih 5,5%.
Izračunali smo aritmetičku sredinu i ona je iznosila 2,10.

Tablica 4. **Roditelji smatraju kako bi više znali s djecom da su oni sami bili bolje odgajani.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	7	7,7	2,76
Uglavnom se slažem	31	34,1	
Nisam siguran/na	34	37,4	
Uglavnom se ne slažem	15	16,5	
Potpuno se ne slažem	4	4,4	

Naše sljedeće pitanje glasilo je smatraju li roditelji kako bi više znali s djecom da su oni sami bili bolje odgajani. Najviše ispitanika odgovorilo je „Nisam siguran/na“, njih 37,4 %. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 4,4%.
Aritmetička sredina iznosi 2,76.

Tablica 5. **Dijete ima bolji odnos s odgojiteljima nego s roditeljima.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	2	2,2	3,60
Uglavnom se slažem	13	14,3	
Nisam siguran/na	29	31,9	
Uglavnom se ne slažem	22	24,2	
Potpuno se ne slažem	25	27,5	

Dijete ima bolji odnos s odgojiteljima nego s roditeljima. Najviše ispitanika odgovorilo je „Nisam siguran/na“, njih 31,9%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se slažem“, njih 2,2%. Aritmetička sredina iznosi 3,60.

Tablica 6. **Roditelji po instinktu znaju što je djetetu potrebno**.

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	18	19,8	2,21
Uglavnom se slažem	53	58,2	
Nisam siguran/na	6	6,6	
Uglavnom se ne slažem	11	12,1	
Potpuno se ne slažem	3	3,3	

Znaju li roditelji po instinktu znaju što je djetetu potrebno bilo je naše sljedeće pitanje. Najviše ispitanika odgovorilo je „Uglavnom se slažem“, njih 58,2%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 3,3%. Izračunata aritmetička sredina iznosi 2,21.

Tablica 7. **Roditelji imaju dovoljno znanja za pristup vlastitom djetetu**.

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	7	7,7	2,71
Uglavnom se slažem	37	40,7	
Nisam siguran/na	25	27,5	
Uglavnom se ne slažem	19	20,9	
Potpuno se ne slažem	3	3,3	

Roditelji imaju dovoljno znanja za pristup vlastitom djetetu. Najviše ispitanika odgovorilo je „Uglavnom se slažem“, njih 40,7%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 3,3%. Aritmetička sredina iznosi 2,71.

Tablica 8. **Roditelji dobro postupaju s vlastitim djetetom.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	9	9,9	2,41
Uglavnom se slažem	52	57,1	
Nisam siguran/na	14	15,4	
Uglavnom se ne slažem	16	17,6	
Potpuno se ne slažem	0	0	

Roditelji dobro postupaju s vlastitim djetetom. Najviše ispitanika odgovorilo je „Uglavnom se slažem“, njih 57,1%.Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se slažem“, njih 9,9%. Aritmetička sredina iznosi 2,41.

Tablica 9. **Roditelji nisu sigurni da mogu utjecati na vlastito dijete.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	4	4,4	3,08
Uglavnom se slažem	23	25,3	
Nisam siguran/na	36	39,6	
Uglavnom se ne slažem	18	19,8	
Potpuno se ne slažem	10	11,0	

Roditelji nisu sigurni da mogu utjecati na vlastito dijete. Najviše ispitanika odgovorilo je „Nisam siguran/na“, njih 39,6%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se slažem“, njih 4,4%. Aritmetička sredina iznosi 3,08.

Tablica 10. **Roditelji uvijek misle da su mogli i drugačije postupiti u odgoju djeteta.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	14	15,4	2,68
Uglavnom se slažem	29	31,9	
Nisam siguran/na	22	24,2	
Uglavnom se ne slažem	24	26,4	
Potpuno se ne slažem	2	2,2	

Roditelji uvijek misle da su mogli i drugačije postupiti u odgoju djeteta. Najviše ispitanika odgovorilo je „Uglavnom se slažem“, njih 31,9%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 2,2%. Aritmetička sredina iznosi 2,68.

Tablica 11. **Roditelji znaju kako najbolje riješiti problem sa svojim djetetom.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	6	6,6	2,92
Uglavnom se slažem	33	36,3	
Nisam siguran/na	19	20,9	
Uglavnom se ne slažem	28	30,8	
Potpuno se ne slažem	5	5,5	

Roditelji znaju kako najbolje riješiti problem sa svojim djetetom. Najviše ispitanika je odgovorilo „Uglavnom se slažem“, njih 36,3%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 5,5%. Aritmetička sredina iznosi 2,92.

Tablica 12. **Odgoj djeteta za roditelje ponekad predstavlja teret.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	3	3,3	3,14
Uglavnom se slažem	30	33,0	
Nisam siguran/na	14	15,4	
Uglavnom se ne slažem	39	42,9	
Potpuno se ne slažem	5	5,5	

Odgoj djeteta za roditelje ponekad predstavlja teret. Najviše ispitanika je odgovorilo „Uglavnom se ne slažem“, njih 42,9%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se slažem“, njih 3,3%. Aritmetička sredina iznosi 3,14.

Tablica 13. **Roditelju je potrebno više znanja da bi se pravilnije odnosio prema djetetu.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	21	23,1	2,33
Uglavnom se slažem	37	40,7	
Nisam siguran/na	18	19,8	
Uglavnom se ne slažem	12	13,2	
Potpuno se ne slažem	3	3,3	

Roditelju je potrebno više znanja da bi se pravilnije odnosio prema djetetu. Najviše ispitanika odgovorilo je „Uglavnom se slažem“, njih 40,7%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 3,3%. Aritmetička sredina iznosi 2,33.

Tablica 14. **Roditelji su najbolji primjer svom djetetu.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	33	36,3	2,18
Uglavnom se slažem	26	28,6	
Nisam siguran/na	17	18,7	
Uglavnom se ne slažem	13	14,3	
Potpuno se ne slažem	2	2,2	

Roditelji su najbolji primjer svom djetetu. Najviše ispitanika odgovorilo je „Potpuno se slažem“, njih 36,3%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 2,2%. Aritmetička sredina iznosi 2,18.

Tablica 15. **Roditelji smatraju kako se drugi ljudi ne trebaju uplitati u njihov odgoj.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	20	22,0	2,21
Uglavnom se slažem	42	46,2	
Nisam siguran/na	20	22,0	
Uglavnom se ne slažem	8	8,8	
Potpuno se ne slažem	1	1,1	

Roditelji smatraju kako se drugi ljudi ne trebaju uplitati u njihov odgoj. Najviše ispitanika odgovorilo je „Uglavnom se slažem“, njih 46,2%. Najmanje ispitanika odgovorilo je „Potpuno se ne slažem“, njih 1,1%. Aritmetička sredina iznosi 2,21.

Tablica 16. **Roditelj unaprijed razmišlja što će se kasnije pokazati kao greška u odgoju.**

	Freqency	Percent	Mean
Potpuno se slažem	4	4,4	3,23
Uglavnom se slažem	17	18,7	
Nisam siguran/na	39	42,9	
Uglavnom se ne slažem	16	17,6	
Potpuno se ne slažem	15	16,5	

Roditelj unaprijed razmišlja što će se kasnije pokazati kao greška u odgoju. Najviše ispitanika odgovorilo je „Nisam siguran/na“, njih 42,9%. Najviše ispitanika odgovorilo je „Potpuno se slažem“, njih 4,4%. Aritmetička sredina iznosi 3,23.

Dobiveni rezultati pokazuju realna razmišljanja studenata u odnosu na roditeljski odgoj. Pa se tako može zaključiti kako budući odgojitelji smatraju roditelje sigurnima u svom nastupu, smatraju da roditelji znaju što je njihovu djetetu potrebno, te da imaju dovoljno znanja za pristup djeci. Mišljenje ispitanika ipak je bilo podjeljeno oko djetetova odnosa s roditeljima, odnosno odgojiteljima. Polovima smatra kako djeca imaju bolji odnos s roditeljima, dok ostala polovina misli kako dijete ima bolji odnos s odgojiteljima. Također mišljenje ispitanika je podjeljeno oko pitanja „Roditelji najbolje znaju kako najbolje riješiti problem s vlastitim djetetom“. Većina se slaže u tome kako roditeljima trebaju dodatni izvori informacija, dodatna znanja za pravilnije odgajanje vlastite djece te kako svojim ponašanjem daju najbolji primjer djetetu jer dijete je ipak većinu vremena s roditeljima. Može se reći da je istraživanje pokazalo očekivane rezultate i da se teorija u potpunosti slaže s provedenim istraživanjem.

7. Zaključak

Zajednica kao opći socijalni kontekst predstavlja osnovnu važnost za emocionalni i socijalni razvoj djeteta. Iz zajednice dijete prima podražaje za sva znanja, ona simulira djetetov rast i razvoj, utječe pozitivno ili negativno na njenja. Jedan od temeljnih načela pružanja podrške roditeljima je partnerski odnos između stručnjaka i roditelja. Ključno za dijete je da se roditeljski i vrtićki odgoj podudaraju kako ne bi bilo u konfuziji.

Ono što dijete doživljava u najranijim godinama i mjesecima svog života ima snažan utjecaj na razvoj njegova mozga, kao i dalekosežne posljedice u kasnijem životu. Stoga je bitno da roditelj ima osiguranu podršku i da dijete raste u ljubavi i sigurnosti.

Na kraju ovoga rada mogu zaključiti kako je kompetentnost roditelja stvar osobne volje i želje za nadogradnjom svoga znanja. Svaki roditelj može raditi na sebi, dodatno se obrazovati, slušati savjete, biti u doticaju s drugim roditeljima, osluškivati njihove priče... Roditelj se može uključivati u razne odgojno-obrazovne programe kojima je cilj smanjiti sva rizična ponašanja u obitelji. Dijete treba imati sliku obitelji u kojoj je sklad, dogovor i uvažavanje.

Svakom djetetu treba brižno ponašanje roditelja, ima potrebu za ljubavlju, toplinom, sigurnošću, pripadanjem, prihvaćanjem... Roditelj mu služi kao sigurna baza kada se osjeća tužno, umorno ili kada osjeti neki drugi nelagodan osjećaj. Dosljedno odgovaranje roditelja na djetetove potrebe stvara prisan odnos, pruža sigurnost i uspostavlja stabilnu i emocionalno toplu vezu s roditeljem.

Stvaranjem pozitivnim misli, ozračje postaje toplo, ugodno i blisko članovima obitelji.

Djeca su graditelji novoga sutra, no mi smo graditelji njihova danas za buduće sutra.

Kako će buduće sutra izgledati, najviše ovisi o roditeljskom odgojnom utjecaju sada, ovdje, danas.

8. Sažetak

Za svako zvanje čovjek se mora obrazovati, a biti roditelj najzahtjevnije je životno "zvanje" koje se počesto olako shvaća.

Današnje obitelji podložne su stalnim transformacijama, svaka je zasebna te zahtjeva različite inerdisciplinarne pristupe. Obitelj je neizbježan dio ljudskog društva i kao najvažnije značajke treba zastupati ljubav i pripadanje. Zadatak roditelja je da obavljaju vitalne funkcije koje osiguravaju preživljavanje članova. Roditelj mora u svakoj situaciji znati odreagirati na djetetove zahtjeve, mora zadovoljiti sve djetetove razvojne potrebe, paziti na djetetovu sigurnost i osjećaje, razmišljati uzročno-posljedično itd. Brojni pritisci roditelja od strane medija, velika doza očekivanja i vjerovanja čine roditeljsku ulogu težom nego prije.

Zajednica kao opći socijalni kontekst predstavlja osnovnu važnost za emocionalni i socijalni razvoj djeteta. Iz zajednice dijete prima podražaje za sva znanja, ona simulira djetetov rast i razvoj, utječe pozitivno ili negativno na nj. Jedan od temeljnih načela pružanja podrške roditeljima je partnerski odnos između stručnjaka i roditelja.

Kompetentan roditelj zna iskoristiti poticaje iz okruženja i u to ukomponirati osobne poticaje te na taj način postiže dobre rezultate u odgoju djece. Kompetentan je onaj roditelj koji ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i u odnosu s djetetom, dobro se osjeća kao roditelj i drži da je to izazov kojemu je dorastao. Ono što dijete doživljava u najranijim godinama i mjesecima svog života ima snažan utjecaj na razvoj njegova mozga, kao i dalekosežne posljedice u kasnijem životu. Stoga je bitno da roditelj ima osiguranu podršku i da dijete raste u ljubavi i sigurnosti.

Dijete treba imati sliku obitelji u kojoj je sklad, dogovor i uvažavanje.

Svakom djetetu treba brižno ponašanje roditelja, ima potrebu za ljubavlju, toplinom, sigurnošću, pripadanjem, prihvaćanjem...

Djeca su graditelji novoga sutra, no mi smo graditelji njihova danas za buduće sutra. Kako će buduće sutra izgledati, najviše ovisi o roditeljskom odgojnom utjecaju sada, ovdje, danas.

9. Summary

Every profession needs education, but being a parent is a lifetime profession which is usually taken lightly.

Modern families are the subject of constant transformations; each of them is unique and needs to be approached in different and interdisciplinary way. Family is an unavoidable part of human society and the main features that should be pleaded are love and belonging. Parents' mission is to perform the vital functions which will provide the survival of other dependants. In every situation, parent needs to know to react to child's demands; must know how to satisfy child's developmental needs; must care for child's self esteem and feelings; must think cause-effectively, etc. Media pressure, high level of expectation and beliefs makes parental role harder than before. Modern parenthood is under strong pressure. Marital life requests a high level of physical, emotional, intellectual, moral and social maturity.

Because of complexity in raising children, society organized workshops which advise parents and give them instructions on how to handle certain situations and how to react properly. It is necessary to provide safe ground and support for parenthood which will foster parenting, informational and expert support.

A competent parent knows to use surrounding's impulses and knows to infiltrate personal ones into achieving good results in raising a child. A competent parent has control over his/her parenthood and in the relation with the child; a competent parent feels good as a parent and feels mature for given parenting challenge. Child's earliest experiences strongly affect its mind growth and have long term (life) consequences. It is very important that parent is provided with support and that the child can grow surrounded with love and security.

The child has to know family as a unity fulfilled with harmony, accordance, agreement and appreciation.

Every child needs caring parents, has the necessity of love, warmth, security, belonging, acceptance… Parent is a safe base when it feels sad, tired or feels any other queasy.

Making positive thoughts, environment becomes warm, delightful and intimately for family members. The future tomorrow depends on parental influence now, here, today.

10. Literatura

1. Arendell, T. (1997) *A Social Constructionist Approach to Parenting. In: Contemporary Parenting*, Terry Arendell (Ed.) Sage Publications
2. Brajša, P. (1979) *Neki osnovni aspekti obiteljske psihodinamike*, Socijalna zaštita, Zagreb
3. Bredekamp, S (1996) *Kako djecu odgajati*, Educa, Zagreb
4. Katz, L, G, McClellan, D, E (1997) *Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije*, Educa, Zagreb
5. Longo, I (2001) *Roditeljstvo se može učiti*, Alinea, Zagreb
6. Ljubetić, M (2007) *Biti kompetentan roditelj*, Mali profesor, Zagreb
7. Ljubetić, M (2011) *Partnerstvo obitelji, vrtića i škole*, Školska knjiga, Zagreb
8. Milivojević, Z, Bilban, K, Kokelj, V, Kramberger, M, Steiner, T, Kožuh, B (2007) *Mala knjiga za velike roditelje*, Znanje, Zagreb
9. Miljak, A (2009) *Življenje djece u vrtiću, Novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnih procesa u dječjim vrtićima*, SM naklada, Zagreb
10. Pečenik, N, Starc, B (2010) *Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece, Učimo zajedno*, UNICEF, Zagreb
11. Plummer, D, M (2010) *Dječje igre za razvoj socijalnih vještina*, Kosinj, Zagreb
12. Rosić, V (1998) *Obiteljska pedagogija*, Filozofski fakultet, odsjek za pedagogiju, Rijeka
13. Rosić, V, Zloković, J (2002) *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*, Graftrade, Rijeka

Časopisi / internetski izvori

1. Tomljanović, J// Partneri u odgoji// časopis Dijete, vrtić, obitelj// Rujan, 2009. (http://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=10424)
2. Konvencija o pravima djeteta (http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/KonvencijaUN_prava_djeteta.pdf)

ANKETNI UPITNIK ZA BUDUĆE ODGOJITELJE

Poštovani, Vaše je sudjelovanje u anketi anonimno i dobrovoljno. Prikupljeni podaci koristit će u svrhu istraživanja. Ako u bilo kojem trenutku želite odustati od anketiranja, možete to učiniti. Molimo Vas da iskreno odgovarate na pitanja kako bismo došli do vjerodostojnih podataka. Anketiranje će koristiti u svrhu istraživanja za završni rad kojemu je naslov: „Odgojiteljska procjena kompetentnosti roditelja za roditeljsku ulogu“. Unaprijed zahvaljujemo na suradnji. Upitnik je izrađen prema Maji Ljubetić „(Samo)procjena roditeljske pedagoške kompetentnosti“ kojega smo prilagodili za potrebe ovoga upitnika.

Budući da ste odradili stručnu praksu u dječjim vrtićima, molimo Vas da sukladno tome odgovorite na sljedeće tvrdnje tako da stavite znak iks (X) u polje s kojim se najviše slažete.

1) Zaokružite Vaš spol: M Ž
2) Zaokružite godinu studija koju pohađate: PO1 PO2 PO3
3) Je li studij predškolskog odgoja bio Vaš prvi odabir pri upisu, ako nije, na crtu napišite koji je bio Vaš prvi izbor? DA NE _____

	Potpuno točno	Uglavnom točno	Nisam siguran/na	Djelomično netočno	Potpuno netočno
1.Roditelji se osjećaju sigurno kada nastupaju kao roditelji.					
2.Roditelji smatraju kako bi više znali s djecom da su oni sami bili bolje odgajani.					
3.Dijete ima bolji odnos s odgojiteljima nego s roditeljima.					
4.Roditelji po instinktu znaju što je djetetu potrebno.					
5.Roditelji imaju dovoljno znanja za pristup vlastitom djetetu.					
6.Roditelji dobro postupaju s vlastitim djetetom.					
7.Roditelji nisu sigurni da mogu utjecati na vlastito dijete.					
8.Roditelji uvijek misle da su mogli i drugačije postupiti u odgoju djeteta.					

9.Roditelji znaju kako najbolje riješiti problem sa svojim djetetom.					
10.Odgoj djeteta za roditelje ponekad predstavlja teret.					
11.Roditelju je potrebno više znanja da bi se pravilnije odnosio prema djetetu.					
12.Roditelji su najbolji primjer svom djetetu.					
13.Roditelji smatraju kako se drugi ljudi ne trebaju uplitati u njihov odgoj.					
14.Roditelj unaprijed razmišlja što će se kasnije pokazati kao greška u odgoju.					

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana, Mateja Kurtanjek, kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 2015. Studentica: _____

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____